

RUSYA'NIN SON ENERJİ KAVGASI*

Jason BUSH-BusinessWeek's Moskova Büro Şefi

Doğalgaz anlaşması konusunu yeni kapatmışken, Avrupa'nın sallantılı enerji ilişkilerine olan bağımlılığının altını çizerek, Moskova ve Beyaz Rusya petrol konusunda ihtilafa düştüler.

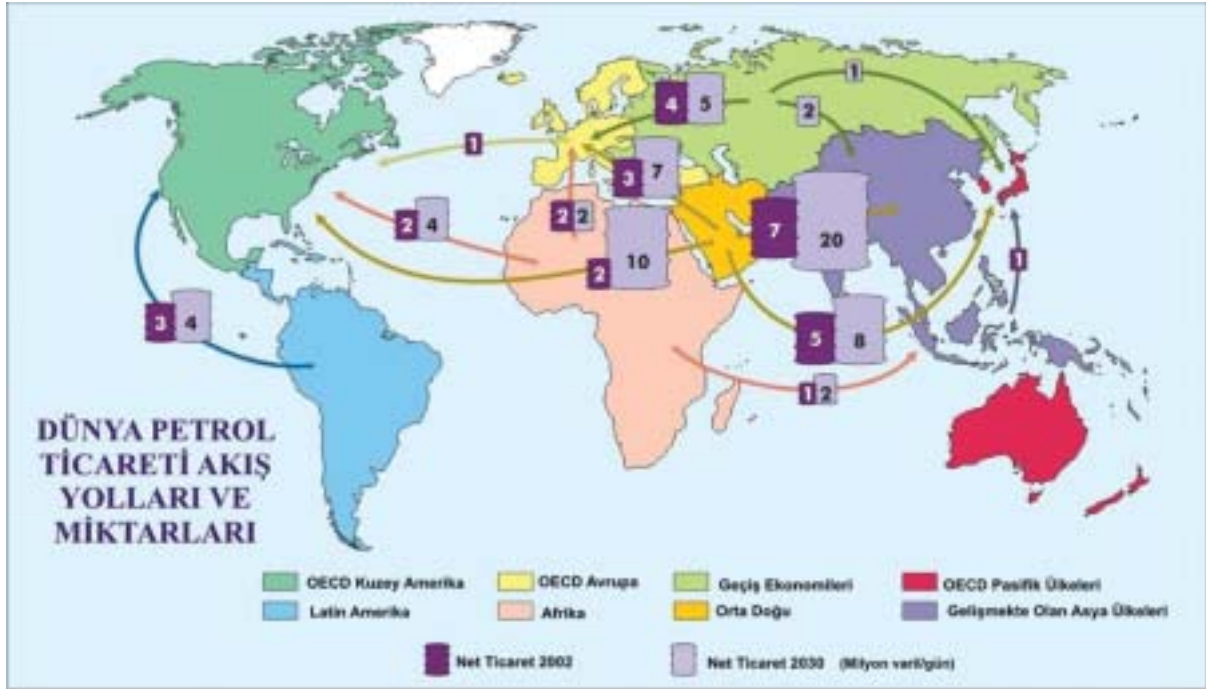
Yeni yıl arifesinden iki dakika önce, Rusya ve Beyaz Rusya müzakereleri eski Sovyet Beyaz Rusya Cumhuriyeti ile yeni beş yıllık gaz tedarik sözleşmesi imzaladılar, bu imza Avrupa için yeni enerji tedarik krizini neredeyse önlemiş görünüy-

yordu. 11'nci saatte varılan uzlaşma, Rusya'nın Beyaz Rusya'nın gazını gecenin yarısında kapatmayacağı anlamına geliyordu. Avrupalı müşteriler, Rusya'nın Ukrayna ile fiyat ihtilafından doğan bir önceki sene gerçekleşen gaz tedarik kesilmelerini hatırlayarak, rahat bir nefes aldılar.

Ancak, sadece bir hafta sonra, rahatlamının çok erken olduğu görüldü. Bu defa gaz değil, Rus petrolü telaş sebepten oluyor. 8 Ocak'ta Rusya, Beyaz Rusya üzerinden geçen Druzhba

petrol hattı ile Orta ve Batı Avrupa'ya giden petrol akışını durdurdu. Bu hareketin nedeni, Beyaz Rusya'nın metrik tona 45 dolarlık bir transit tarife uygulaması ve Rusya'nın bunu yasadışı ilan ederek ödemeyi reddetmesinden kaynaklanmaktaydı. Rusya'nın ödememesine yönelik bir misilleme maksadıyla, Beyaz Rusya Avrupalı müşterilere giden gazı müsadere etmeye başladı.

Beyaz Rusya, yüklüce bir transit vergisi koyarak, yılın başında doğalgaz

* Businessweek Dergisi'nin 9 Ocak 2007 tarihli sayısından alınmıştır.

için ödemesi gereken fiyatın iki katından daha fazlasıyla bunun acısını Rusya'dan çıkarmaya çalışıyor. Beyaz Rusya, ayrıca Rusya'nın petrolün tonuna 180.70 dolarlık ihracat vergisi uygulamasından dolayı aşırı tepkili bir durumda. Bu durum, Beyaz Rusya'nın, Batı Avrupa'ya karlı olarak ihraç etmeden önce vergisiz olarak ithal ettiği Rus petrolü altında, 4 milyar dolar olarak tahmin edilen karlı bir ticareti durduracak.

Avrupa Çapraz Ateş Altında

Buradan ne anlam çıkıyor? Batı, bu gerekçesiz cömertliği önlemeyi talep eden Rusya'yı suçlamakta zorlanabilir. Oxford Enerji Çalışmaları Enstitüsü'nde İngiliz Bağımsız Milletler Topluluğu konusunda uzman olan Jonathan Stern şöyle ifade ediyor:

“Beyaz Rusya, çok ucuz Rus petrolünü ithal ediyor ve dünya fiyatlarından ihraç edip çok çabuk para kazanıyordu ve sonuçta Ruslar buna tahammül edemez hale geldiler. Rusya açısından yapması gereken piyasa ilişkilerini sağlamaktı. Şu an yaptıkları yıllarca önce yapmış olmaları gereken hususlardır.”

Batı'daki çok az kişi, Batı muhalifi saldırgan bir otokrat olan Beyaz Rusya Başkanı Alexander Lukashenko'nun rejimine ilişkin ortaya çıkan bu zorluklardan dolayı üzülecektir. Ancak, Rusya ve Ukrayna arasında geçen yılki fiyat ihtilafı nedeniyle, Avrupa Birliği, Brüksel'den Varşova'ya protesto haykırışlarına yol açarak, çapraz ateş altında kaldı.

Alman Şansölyesi Angela Merkel, Rusya'nın arzı bildirim yapmaksızın kesme kararını “kabul edilemez” olarak nitelendirdi. Aynı zamanda, Avrupa Komisyonu ihtilafın “çok ciddiye alınması gerektiğini” ifade etti. 9 Ocak tarihinde yayınlanan be-

yanda, Brüksel acil durum stoklarının kullanılmasının “ihmal edilemez maliyetlere” yol açtığını ve ayrıca “Birliğin enerji ortağı olarak bu iki ülke güvenilirliğine ilişkin imajın negatif olarak etkilendiğini” bildirdi.

Rusya Uzlaşma Konusunda Zorunlu Mu?

Evet, Rusya'nın Avrupa enerji piyasalarına anlık etkisi çok az olacaktır. AB'ye göre, Polonya hükümeti 80 günlük acil durum stoku olduğunu ifade ederken, Birlik'teki acil petrol stoklarının da en az 120 günlük normal tüketimi karşılayacağı belirtiliyor. Almanya ve Polonya gibi müşteriler ihtilaf bitene kadar, bu acil durum stoklarını kullanmaya zorunlu kaldılar.

“Bir diğer olasılık ise Rusya ve Beyaz Rusya'nın Rus petrolünün tekrar ihracatından gelen geliri paylaşmaları kabul edebilmeleridir” diyor Londra'da Fitch Ratings enerji ekibi direktörü Jeffrey Woodruff. Bu durum Rusya için bir mağlubiyet, Lukashenko'nun inatçı ve saldırgan taktikleri için bir galibiyet anlamına gelecektir.

Resmi kurumlar ve analizciler bu olayın ciddiye alınması gerektiğini ifade ediyorlar. Woodruff, “Esas şaşırtıcı olay, durumun ne kadar çabuk kötüleştiğidir. İnsanlar, şu anki bulunduğumuz seviyeye gelmeden önce bir diyalogun başlayacağını bekliyorlardı” diyor.

Avrupa'nın petrol ithalatları her ne kadar gaz ithalatlarına nazaran çeşitli ise de, Rusya hala önemli bir tedarikçi. Rus petrolü Avrupa petrol tüketiminin dörtte birini, ithalatının yüzde 30'unu oluşturuyor. Bu petrolün neredeyse yarısı, diğer bir deyişle Polonya ve Almanya'ya günde 1.8 milyon varil temin eden Beyaz Rusya üzerinden Druzhba boru hattından sağlanıyor.

Anlaşma Görüşmelerinin Canlandırılması

Avrupa enerji tedarikine yönelik en son Rus müdahalesi, bu tedarikin ne kadar güvensiz olabileceğine ilişkin bir hatırlatma da yapmaktadır. Batı'da pek çok kişi Rusya'nın enerjiyi potansiyel olarak jeopolitik silah gibi kullanmasına ilişkin korkularını ifade ederken, son ihtilafa ilişkin alınacak gerçek ders, Avrupa enerji tedarikinin istikrarı Beyaz Rusya gibi, çok güvenilemeyecek, transit ülkelere dayanmaktadır” diyor Oxford Enstitüsü'nden Stern ve sözlerine şöyle devam ediyor:

“Avrupa, Beyaz Rusya, Ukrayna ve Moldova gibi ülkelere çok az ehemmiyet gösterdi. Bunlar, önemli miktarda özen gerektiren çok önemli ülkeler.”

Bu olay ayrıca Rusya ve Avrupa Birliği konusundaki uzun vadeli işler enerji müzakerelerinin aciliyetini de artırmaktadır. Aylarca, AB, Rusya'ya enerji tedariki ve transit konularını düzenleyen daha açık kılavuz ilkeleri ortaya koyacak Avrupa Enerji Anlaşması'nı imzalaması konusunda baskı yapmaktaydı. Ancak, anlaşmanın kilit konularında Rusya'nın ret cevabı ile karşılaştı. Brüksel, diyalogu ilerletecek alternatiflerin oluşturulmasında yavaş davrandı. Brüksel'in Rusya'nın sözleşmeyi kabul etmesini sağlamak üzere kendi pozisyonunu yumuşatması gerektiğini ileri süren Stern, “Tüm bu dizi olaylar, bu hususun uluslararası enerji mimarisinin mutlak biçimde esas parçası olduğunu ortaya koymuştur” diyor.

Enerji analiz uzmanları ayrıca son gelişmelerin AB'yi enerji kaynaklarının daha fazla çeşitlendirilmesine yönelik adımların atılmasına sevk edeceğini bekliyorlar. Ancak, çeşitlilik konusundaki tüm bu konuşmalara rağmen, uygulamada AB'nin hala elinde çok az alternatif seçeneği bulunmakta. Avrupalı tüketiciler gelecek yıllarda güvensiz Rus enerji kaynaklarına dayanmak zorunda kalabilir. ■